

RAPPORT 2020

Privatimportens faror

Ett samarbetsprojekt mellan
Sveriges Konsumenter och Elsäkerhetsverket

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Om projektet	3
2. Sammanfattning	5
3. Vanligt med farliga elprodukter	6
4. Svenskars privatimport	12
5. Antal olyckor	17
6. Nuvarande lagstiftning	19
7. Kommande lagstiftning	21
8. Slutsatser och rekommendationer	23

1. OM PROJEKTET

Bakgrund

I december 2017, när marknadsplatser som Wish, Alibaba och Amazon var som populärast, rapporterades att Arlanda tog emot över 150 000 paket om dagen från Kina. I paketen dolde sig en uppsjö av elektriska produkter som USB-laddare, lampor och leksaker. Upprördheten var stor när den enorma mängden paket ledde till att leveranser inte kom fram i tid till julafton och konsumenter överraskades av avgifter för moms med mera.

Men vid sidan av försenade leveranser och dolda avgifter finns än större problem med den så kallade privatimporten. I en undersökning utförd på laddare från sajten Wish kunde Elsäkerhetsverket 2018 visa att samtliga tio laddare som testades hade så allvarliga brister att myndigheten ansåg att de var direkt farliga att använda.

Elsäkerhetsverket är långt ifrån ensamt om att flagga för riskerna med privatimport. En rad granskningar från både tillsynsmyndigheter och konsumentorganisationer har visat att de ofta billiga produkterna brister i säkerhet samtidigt som varken tillverkare eller e-handelsplattformar kan ställas till svars med hjälp av nuvarande regelverk för produktsäkerhet och marknadskontroll.

Trots vetskapen om att en stor andel svenska konsumenter månatligen privatimporterar potentiellt farliga produkter är kunskapen om vad som händer med produkterna när de väl kommit hit bristfällig. Sannolikt finns ett stort mörkertal vad gäller elolyckor och incidenter orsakade av privatimporterade produkter.

Syfte

Projektets syfte kan delas upp i tre delar. För det första vill vi med hjälp av kommunikationsinsatser höja konsumenters medvetenhet om riskerna som privatimport för med sig. Genom höjd medvetenhet hoppas vi att konsumenter ska tänka till en gång extra innan de väljer att klicka hem potentiellt farliga elprodukter.

För det andra vill vi samla in vittnesmål från konsumenter som redan råkat illa ut till följd av privatimporterade elprodukter. Genom vittnesmålen skapar vi en överblick av privatimportens konsekvenser i form av olyckor och incidenter.

För det tredje kan Sveriges Konsumenter med hjälp av både kommunikationsinsatser och vittnesmål verka för att ny EU-lagstiftning på området täpper till de nuvarande kryphål som farliga privatimporterade produkter slinker igenom.

Finansiering och tidsram

Privatimportens faror är ett samarbetsprojekt mellan Sveriges Konsumenter och Elsäkerhetsverket. Projektet, inklusive denna rapport, är del av en aktivitet som finansierats via EU:s konsumentprogram (2014–2020). Projektet startades i oktober 2019 och löper 2020 ut.

Om oss

Sveriges Konsumenter är en obunden, demokratiskt förankrad, ideell organisation som står på din sida. Vi kämpar för alla konsumenters självklara rätt till skydd, inflytande och möjlighet att göra medvetna och hållbara val.

Elsäkerhetsverket är en svensk tillsynsmyndighet vars uppdrag är att arbeta för hög elsäkerhet och för att elektriska utrustningar inte ska störa varandra. Visionen är trygg och störningsfri el. Elsäkerhetsverket hör till Infrastrukturdepartementet och förutom uppdraget som beskrivs i instruktionen får de även uppgifter genom regleringsbrev och andra beslut från regeringen.

2. SAMMANFATTNING

Farliga produkter på marknadsplatser online är fortsatt ett stort problem. Elsäkerhetsverkets senaste produkttest tillsammans med en mängd andra granskningar från europeiska konsumentorganisationer tyder samtliga på att efterlevnaden av regelverket är oacceptabelt låg bland plattformarnas försäljare.

Svenska konsumenters benägenhet att privatimportera har stadigt minskat sedan den absoluta toppen 2017, men utgör fortfarande 28 procent av den totala e-handeln från utlandet. Enligt den Sifo-undersökning som genomförts i projektet har cirka elva procent av svenska konsumenter någon gång köpt en elektrisk produkt ifrån en webbutik utanför EU. Wish (följt av Ebay och Amazon) är den i särklass mest populära marknadsplatsen bland svenska konsumenter som vill handla produkter från utanför EU.

Enligt samma undersökning har fem procent av svenska konsumenter någon gång råkat ut för en elolycka. Av dessa ledde 15 procent till brandskada. Annan tillgänglig statistik visar att cirka 280 barn årligen uppsöker en akutmottagning på grund av elolycka och att det sker cirka 1800 elrelaterade bränder varje år, av vilka 1260 till följd av felaktig användning av elprodukter.

Nuvarande produktsäkerhets- och marknadskontrollslagstiftning är inte kapabel att ta itu med de problem som marknadsplatserna skapar. Farliga produkter som anmäls dyker snabbt upp igen och det är tydligt att frivilliga åtaganden från plattformarnas sida (Product Safety Pledge) inte är en långsiktig lösning på problemen.

Kommande lagstiftning som Omnibusdirektivet och den nya marknadskontrollförordningen innebär välkomna förbättringar. Det råder dock osäkerhet i vilken utsträckning de kommer att kunna appliceras på privatimportsrelaterad tillsyn. Vad EU-kommissionens förslag gällande Digital Services Act kommer att innehålla är fortfarande inte känt, men kommissionens uttalade ambitionsnivå antyder att någon grad av utökat plattformansvar är att vänta.

Rapporten slår i sina avslutande rekommendationer fast att marknadsplatser måste kunna avkrävas ett tydligt definierat ansvar för att de nuvarande problemen med osäkra privatimporterade varor ska kunna lösas.

3. VANLIGT MED FARLIGA ELPRODUKTER

Ett axplock av tidigare produkttest

En rad granskningar gjorda av tillsynsmyndigheter och konsumentorganisationer har under de senaste åren påvisat stora brister i produktsäkerheten på de stora internationella marknadsplatserna.

Elsäkerhetsverket undersökte i april 2018 säkerheten i USB-laddare inköpta från Wish. Av de tio laddarna visade sig samtliga ha sådana brister att de enligt myndigheten var direkt farliga att använda.¹ Elsäkerhetsverkets finska motsvarighet, Tukes, har kommit fram till liknande resultat i en egen granskning.² En av laddarna beskrevs av Tukes som en av de farligaste i myndighetens testhistoria.

Under 2019 testade konsumentorganisationer inom ICRT sammanlagt 250 produkter inköpta från marknadsplatser som Amazon, Wish, Aliexpress och Ebay.³ Av de 250 produkterna, allt från leksaker till brandlarm och USB-laddare, underkändes säkerheten i 165 (66 procent). I kategorin USB-laddare var andelen osäkra produkter 67 procent.

Webbsida	Antal säkra	Antal osäkra	Undersökta produkter
Wish	30 %	70 %	98
Amazon	47 %	53 %	76
Ebay	31 %	69 %	52
AliExpress	19 %	81 %	16
Lightinthebox	12,5 %	87,5 %	8
Totalt	34 %	66 %	250

Sammanställning av ICRT-gruppens produkttest under 2019 uppdelat på vilken webbsida produkterna köpts in från.⁴ Produkterna avser alla kategorier.

Elsäkerhetsverkets nya produkttest

Inköp och provning

För att få mer underlag till riskerna med privatimport har 30 produkter köpts in från Wish, Aliexpress och Ebay. Provningsen av produkterna har genomförts av ett ackrediterat testlaboratorium som Elsäkerhetsverket använder för provning i samband med marknadskontroll.

Länsförsäkringar har bidragit med ekonomiskt stöd för inköp av produkter och provningskostnader och har varit delaktiga i valet av vilka produktkategorier som skulle köpas in. Inga produkter köptes in från Amazon då de inte levererade till vår region när inköpen genomfördes.

¹ <https://www.elsakerhetsverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/2018/elsakerhetsverket-varnar-stora-risker-att-kopa-laddare-fran-vissa-e-handelsajter/>

² <https://tukes.fi/sv/-/tukes-testaatti-halpisverkkokauppojen-tuotteita-lahes-kaikki-lelut-lastentarvikkeet-ja-sahkolaitteet-vaarallisia>

³ <https://press.which.co.uk/whichpressreleases/two-thirds-of-the-250-products-tested-from-amazon-marketplace-aliexpress-ebay-and-wish-fail-safety-tests/>

⁴ <https://www.consumentenbond.nl/online-kopen/bestellen-bij-buitenlandse-webshops>

För att få en bra spridning av produktkategorier valde vi att köpa in 15 USB-laddare, 12 nattlampor och 3 hushållsmaskiner. Totalt levererades 28 produkter, en nattlampa från Aliexpress och en hushållsprodukt från Wish kom aldrig.

Val av produkter är grundat i tidigare tester gällande USB-laddare som Elsäkerhetsverket genomfört, riskerna med produkterna och informationen från vår Sifo-undersökning. Till exempel såg vi en skaderisk gällande nattlampor och att barn skulle kunna komma åt dessa. Enligt Sifo-undersökningen är det mest vanligt att svenska konsumenter köper hemelektronik och belysning. Denna typ av produkter står för många av de produktanmälningar som kommer in till Elsäkerhetsverket.

Vid provning av produkterna har harmoniserade produktstandarder för elsäkerhet använts. USB-laddarna har provats i enlighet med EN60950-1:2006 + A11:2009 + A1:2010 + A12:2011 + A2:2013 utrustning för informationsbehandling - säkerhet – Del 1:Allmänna fordringar.

Nattlamporna har provats i enlighet med EN 60598-2-12:2013, EN 60598-1:2015 + A1:2018 Särskilda fordringar på ljuspluggar och liknande uttagsnattlampor.

Hushållsmaskinerna har provats i enlighet med EN 60335-1:2012 + A11:2014 + A13:2017 + A1:2019 + A2:2019 + A14:2019, Elektriska hushållsapparater och liknande bruksföremål – Säkerhet – Del 1: Allmänna fordringar och EN 60335-2-14:2006 + A1:2008 + A11:2012 + A12:2016 Särskilda fordringar på elektriska köksmaskiner.

Total kostnad för inköp blev 2 669 kronor, i denna kostnad är även importmoms inräknat som betalades för några av produkterna.

Provningsresultat

Sammanställningen av provrapporterna för de 28 produkter som har köpts in visar på totalt 154 brister.⁵ Totalt har 108 anmärkningar hittats varav 29 är allvarliga anmärkningar, dessa anmärkningar kan leda till allvarliga skador på person och egendom, till exempel strömgenomgång eller brand.

Alla produkter har brister gällande märkning och säkerhetsanvisningar, som exempelvis att tillverkarens namn och adress saknas eller att det inte finns bruksanvisning på svenska. Om en produkt saknar korrekt märkning brukar det vara en indikation att produkten har andra brister och att produkten inte har genomgått en bedömning om överensstämmelse. Totalt hittades 46 påpekanden rörande brister på märkning och avsaknad av bruksanvisning.

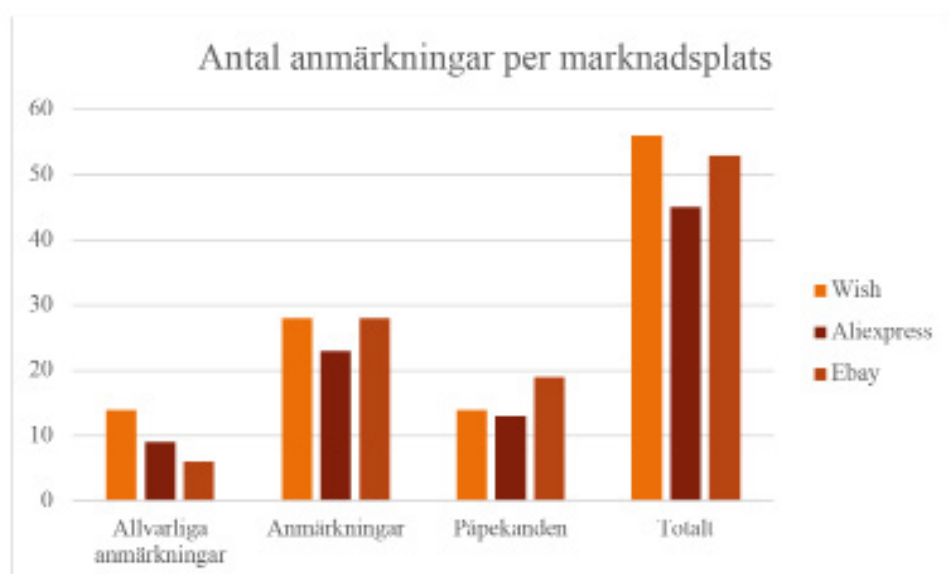
---

⁵ <https://www.elsakerhetsverket.se/globalassets/pdf/produkt/sammanstallning-produkttest-2020er.pdf>

Figur 1: Antalet anmärkningar som hittats vid provning av produkter inköpta från marknadsplatser utanför EU 2020.

Flest antal brister hittar vi på produkterna från Wish och de har också flest allvarliga anmärkningar respektive anmärkningar. Aliexpress har minst antal brister totalt sett, men här ska tilläggas att vi har testat en produkt mer från Ebay vilket kan påverka resultatet. Produkterna från Ebay har i denna undersökning lägst antal anmärkningar över lag.

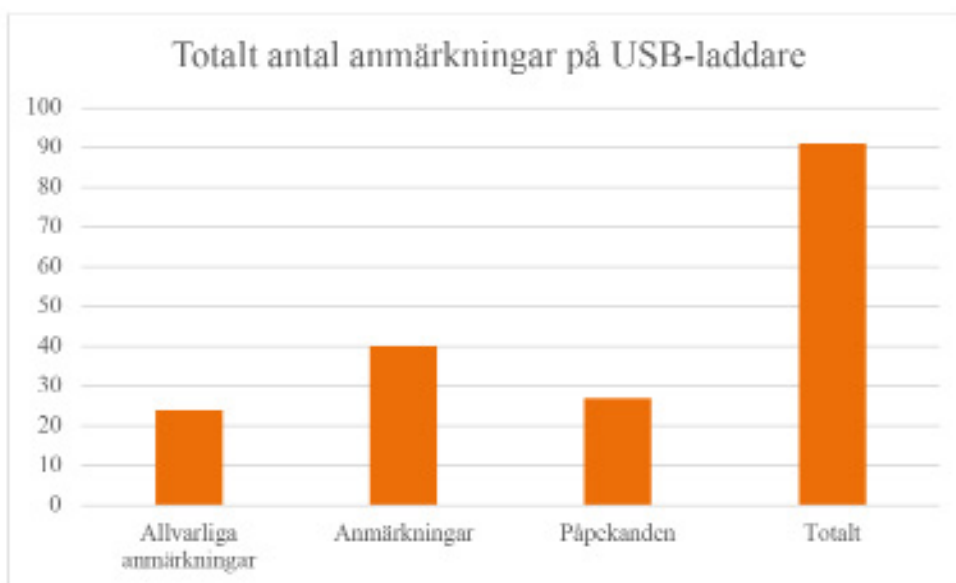
Figur 2: Skillnaderna i antalet anmärkningar på testade produkter från respektive marknadsplats 2020.

USB-laddare

Många av USB-laddarna har flera olika brister, tio av laddarna har tre eller fler brister varav sju laddare har sex eller fler brister totalt. Detta innebär att det finns många brister på en och samma produkt som kan orsaka skada eller som tillsammans kan leda till en mer allvarlig incident. Till exempel att produkten inte klarar av högre spänning än 230 volt och att kondensatorn kortsluter på grund av en förändring i elnätet och därmed börjar brinna. Är det samtidigt inte tillräckligt stort isolationsavstånd finns risk för både elchock och brand. Om produkten inte har ett hölje som skyddar eller begränsar brandspridning kan

konsekvensen bli livsfarlig och orsaka skada på person eller egendom. Skulle detta även ske i samband med att laddaren är placerad i närheten av en soffa, säng eller gardin kan brandspredningen spridas ytterligare.

Figur 3: Antalet anmärkningar som hittats vid provning av USB-laddare inköpta från marknadsplatser utanför EU 2020.

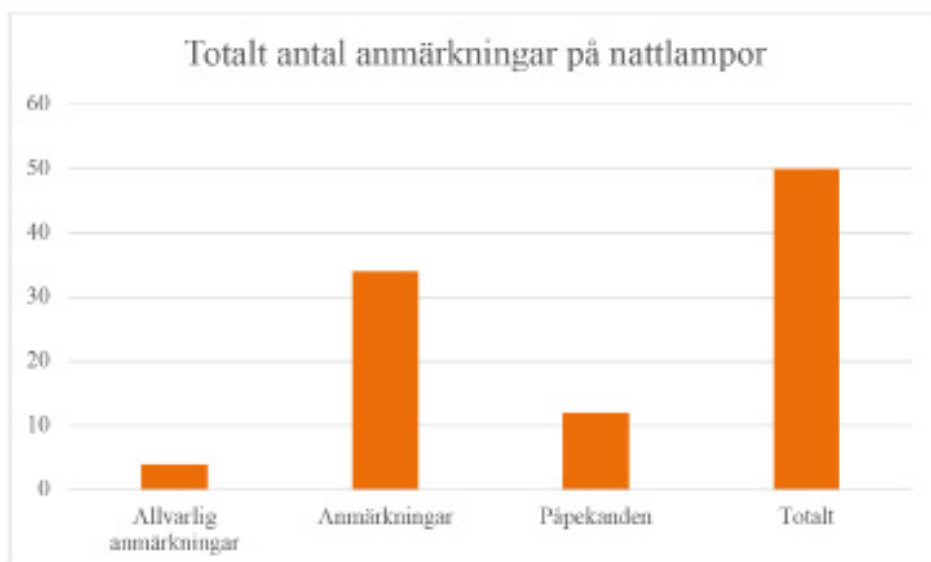
Det är svårt att se en tydlig koppling där laddare med lägre pris har fler brister. Genomsnittspriset för de inköpta laddarna är 50 kronor och 67 procent av anmärkningarna avser laddare som kostar under genomsnittet. Så viss koppling till pris finns men jämför man den dyraste som kostar 136 kronor och billigaste som kostar tre kronor så har båda laddarna lika många anmärkningar. Den näst dyraste laddaren har sex anmärkningar som skulle kunna leda till allvarlig skada på person och egendom.

Många av laddarna har brister gällande märkning men 14 av produkterna har en modellbeteckning och på alla laddare finns märkdata angiven, till exempel att det framgår spänning och frekvens. Det vi kan se är att laddare som saknar tillverkarens namn och adress har fler brister. Nio av 15 laddare saknar både tillverkarens namn och adress och här återfinns de laddare med flest antal anmärkningar totalt. Fyra laddare är komplett märkta med tillverkarens namn och adress och på dessa produkter är det färre anmärkningar. Två laddare är märkta med tillverkarens namn men utan adress, en av dessa har inte några anmärkningar utan endast ett påpekande och den andra har fyra anmärkningar totalt.

Nattlampor

Ingen av nattlamporna klarade kraven för att få säljas inom EU. En av lamporna hade över sju anmärkningar totalt, denna lampa anses även locka till lek vilket skulle kunna leda till en livsfarlig skada om ett barn skulle kunna komma åt den.

De flesta lampor fick tre eller fler anmärkningar där bristerna kan leda till både elchock och brand. Detta innebär att det finns flera brister på produkten som kan orsaka skada eller som tillsammans kan leda till en mer allvarlig incident.

Figur 4: Antalet anmärkningar som hittats vid provning av nattlampor inköpta från marknadsplatser utanför EU 2020.

Även bland nattlamporna är det svårt att se en tydlig koppling mellan pris och antal brister. Genomsnittspriset för de inköpta nattlamporna är 40 kronor och 68 procent av anmärkningarna avser nattlampor som kostar under genomsnittet. Så viss koppling till pris finns. Men jämför man den dyraste som kostar 75 kronor och den billigaste som kostar 17 kronor så har den dyrare lampan fler anmärkningar totalt.

Testerna av nattlamporna visar att produkter som saknar korrekt märkning i högre grad riskerar att inte uppfylla de tekniska kraven. Alla lampor saknade tillverkarens namn och adress och endast en av lamporna var CE-märkt, vilket får anses vara en felaktig CE-märkning då produkten inte uppfyller kraven. Tio av lamporna saknade märkdata och nio saknade modellnummer. Alla lampor hade anmärkningar som hade lett till försäljningsförbud och ingen av dessa klarade de tekniska kraven.

Hushållsprodukter

Endast två hushållsprodukter blev testade då den tredje inte levererades. Ingen av produkterna klarade testerna. Främst hittades brister gällande märkning och avsaknad av säkerhets- och bruksanvisningar. En allvarlig anmärkning är att en av dessa produkter har en felaktig stickpropp och stiften på medföljande adapter var av metall. Detta kan möjliggöra beröring av spänningsfarliga delar vilket innebär risk för elchock. Elsäkerhetsverkets rekommendation är att aldrig använda produkter som kräver en adapter för att kunna anslutas till ett vägguttag.

Slutsatser

Totalt sett rör det sig om 26 produkter som kan vara farliga att använda och som kan orsaka skada på person och egendom. Mängden anmärkningar kan kopplas till liknande undersökningar som gjorts tidigare och tyvärr ser vi idag ingen förbättring. Jämfört med testet som Elsäkerhetsverket genomförde 2018, då ingen av de testade laddarna från en marknadsplats utanför EU klarade kraven, ser vi liknande resultat nu också.

Totalt visar produkttesterna på 108 anmärkningar varav 29 är allvarliga anmärkningar där det föreligger direkt fara vid användning. De brister vi har hittat kan orsaka både elchock och brand. Produkterna saknar överlag ett tillförlitligt skydd mot elchock där vissa

produkter inte har något skydd alls. Det innebär att produkten kan bli strömförande och direkt livsfarlig. Många av produkterna har en felaktig dimension på stickproppen, vilket innebär att strömförande delar kan kommas åt. Om kontakten glappar kan dessutom gnistbildning uppstå, vilket riskerar att orsaka brand.

Många produkter har även brister i stickproppens hållbarhet, vilket kan orsaka elchock då stift kan fastna i vägguttaget eller att spänningssatta delar blir beröringsbara. Några av nattlamporna lockar till lek och tyvärr visar det sig att dessa också har många anmärkningar som kan leda till både elchock och brand. I stort sett har alla produkter mer än en brist som på olika sätt kan orsaka en skada. Då det är flera brister på en och samma produkt är risken större för att en skada kan ske och att konsekvensen blir mer allvarlig.

26 av produkterna i denna undersökning hade fått beslut om försäljningsförbud om de hade sålts av företag inom Sverige eller EU. Då dessa sålts från företag utanför EU kan Elsäkerhetsverket inte fatta beslut om försäljningsförbud. Utifrån de tester och undersökningar som gjorts tidigare och nu inom detta projekt ser vi att produkter inköpta från denna typ av marknadsplatser i många fall inte uppfyller kraven. Dessa produkter kan vara farliga att använda och skulle kunna orsaka allvarlig skada på person och egendom.

Åtgärder från marknadsplatserna

Enligt nuvarande lagstiftning har marknadsplatser inte någon skyldighet att proaktivt hålla sina webbplatser fria från farliga produkter.⁶ För att undvika ansvarsskyldighet räcker det att vid en anmälan avlägsna den farliga produkten ”utan dröjsmål”.⁷ Initiativet Product Safety Pledge etablerades 2018 för att uppmuntra marknadsplatser att på frivillig basis förbättra arbetet med att plocka bort farliga produkter.⁸ Marknadsplatserna utlovar att hålla uppsikt över den så kallade RAPEX-databasen, dit myndigheter laddar upp information om farliga produkter, samt att inom två dagar plocka bort farliga produkter som tillsynsmyndigheter anmäler.

Frivilliga initiativ att förbättra produktsäkerheten är välkomna, men räcker inte. Den brittiska konsumentorganisationen Which? har visat att bland annat farliga bilbarnstolar och icke fungerande brandlarm dyker upp igen på marknadsplatserna kort tid efter att de plockats ner.⁹ Organisationen har också visat att det går att registrera sig som säljare på Amazon även om man vill sälja farliga produkter som redan registrerats i RAPEX-databasen. Även Elsäkerhetsverket upplever att farliga produkter återkommer på marknadsplatserna. Wish informerades om de farliga USB-laddarna som testades 2018, ändå finns flertalet av de farliga laddarna åter uppe till försäljning. Elsäkerhetsverket kommer att skicka all information från de produkttester som nu har genomförts och begära att produkterna tas bort av marknadsplatserna. Produkterna kommer även att laddas upp i RAPEX-databasen.

---

⁶ Läs mer om detta i avsnittet om Nuvarande lagstiftning på sidan 19.

⁷ EU:s direktiv om elektronisk handel (2000/31/EG), artikel 14.

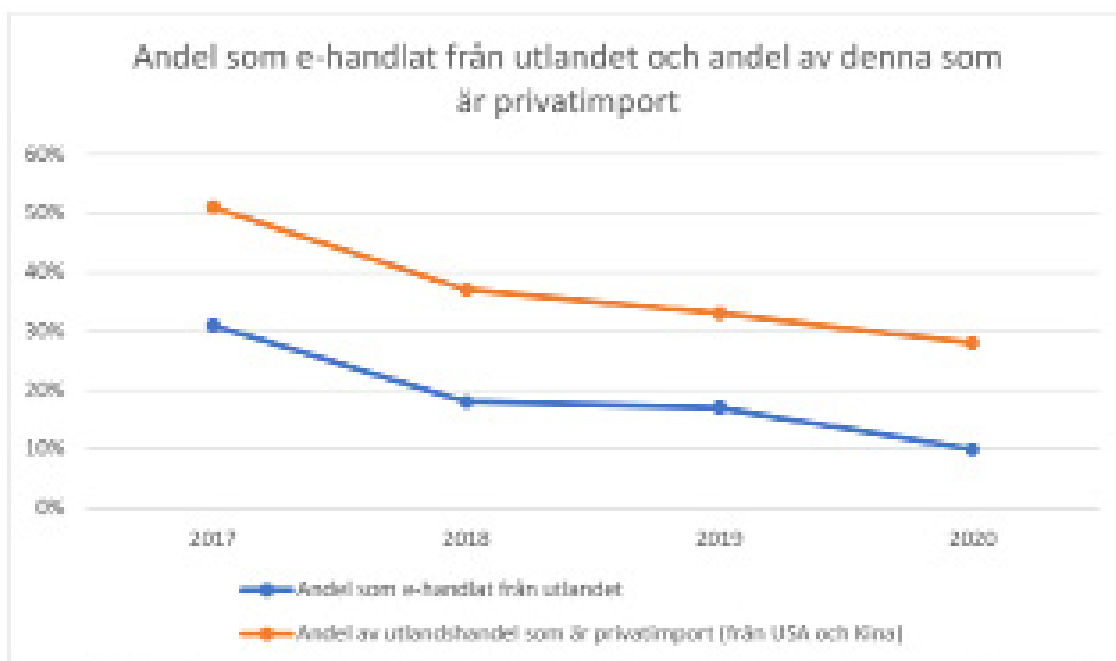
⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/product-safety/product-safety-pledge_en

⁹ <https://www.which.co.uk/news/2019/11/dangerous-toys-and-killer-car-seats-listed-for-sale-at-marketplaces-like-amazon-and-ebay/>

4. SVENSKARS PRIVATIMPORT

E-barometern

Postnord publicerar i samarbete med Svensk Digital Handel och HUI Research varje kvartal en konsument- och företagsundersökning som följer utvecklingen av detaljhandeln på nätet. Med hjälp av E-barometern går det att följa hur svenska konsumenters e-handlande utvecklas över tid.

Figur 5. Andel som e-handlat från utlandet och andel som är privatimport. Källa: E-handelsbarometern årsrapport 2017, 2018, 2019 samt Q1 2020.¹⁰

I diagrammet ovan kan vi följa hur e-handeln från utlandet stadigt minskat sedan den absoluta toppen 2017. Andelen av utlandshandeln som utgörs av privatimport har även denna minskat under samma period. En förklaring till minskningen finns troligtvis att hitta i de avgifter och momsförpliktelser som infördes under 2018 med effekten att utlandshandeln blev dyrare.¹¹

Statistikens tillförlitlighet beror till stor del på hur medvetna konsumenter är om vem de faktiskt handlar av. I barometern från det första kvartalet 2020 rapporterades att 32 procent av utlandshandeln utgjordes av import från Tyskland. Svenska konsumenter har länge handlat från tyska Amazon där många säljare är etablerade utanför EU. Här kan med andra ord finnas ett mörkertal av konsumenter som tror sig handla från EU-säljare, men som i själva verket privatimporterar produkter från säljare utanför EU.

¹⁰ Se Postnords arkiv för tidigare upplagor av e-barometern: <https://www.postnord.se/vara-losningar/e-handel/e-handelsrapporter/arkiv-e-barometern>

¹¹ Import – från annat land, Postnord: <https://www.postnord.se/ta-emot/hamta/fran-annat-land-import>

Sifo-undersökning

Projektet har beställt en Sifo-undersökning för att få bättre överblick av handel och konsumtionsbeteende gällande elektriska produkter. Undersökningen ger en överblick av vilka produkter som köps mest, var dessa produkter handlas, vilka skadehändelser som är vanligast och vilka produkter som orsakar dessa.

Konsumtion elektriska produkter

Belysning och hemelektronik är de produkter som köps mest när det gäller elektronik. Enligt denna undersökning väljer de flesta konsumenter att handla i fysisk butik i stället för onlinebutiker, endast 21 procent anger att de handlar elektriska produkter via onlinebutiker.

Figur 6: Andel av svenska konsumenter som handlar i fysisk butik eller e-butiker, maj 2020.

Vid val av butik anses tillit, låga priser och att produkterna har hög kvalitet vara viktiga kriterier. Ungefär var fjärde konsument anger att låga priser är avgörande vid val av butik och 50 procent väljer butiker där de har handlat tidigare. Många har även angett att närheten till butiken är viktig och att man vill se produkten innan köp. Många letar information online och kollar vilken butik som har produkten, att få produkten direkt verkar också vara en avgörande faktor för val av butik.

Detta kan tala emot handel från marknadsplatser utanför EU då frakten oftast tar tid. Detta blev tydligt när vi i maj beställde produkter till vårt eget test. De sista produkterna levererades inte förrän i månadskiftet augusti–september. Det ska tilläggas att det finns olika typer av fraktoalternativ och att produkter kan levereras snabbare, men detta kostar oftast mer.

Vid val av produkt anser de flesta att det är viktigt att produkten är säker och att man litar på företaget som säljer produkten. Detta kopplar åter igen till att konsumenter anser att tillit är viktigt.

Figur 7: Fördelning över vilka kriterier som svenska konsumenter anser viktiga vid val av produkt, maj 2020.

Även om tillit till företaget som säljer och att produkten ska vara säker att använda är viktigt anger endast fyra av tio personer att de väljer CE-märkta produkter. CE-märkets betydelse för val av produkt är lägst i åldersgruppen 16–35 år där 25 procent har angett att produkten ska vara CE-märkt.

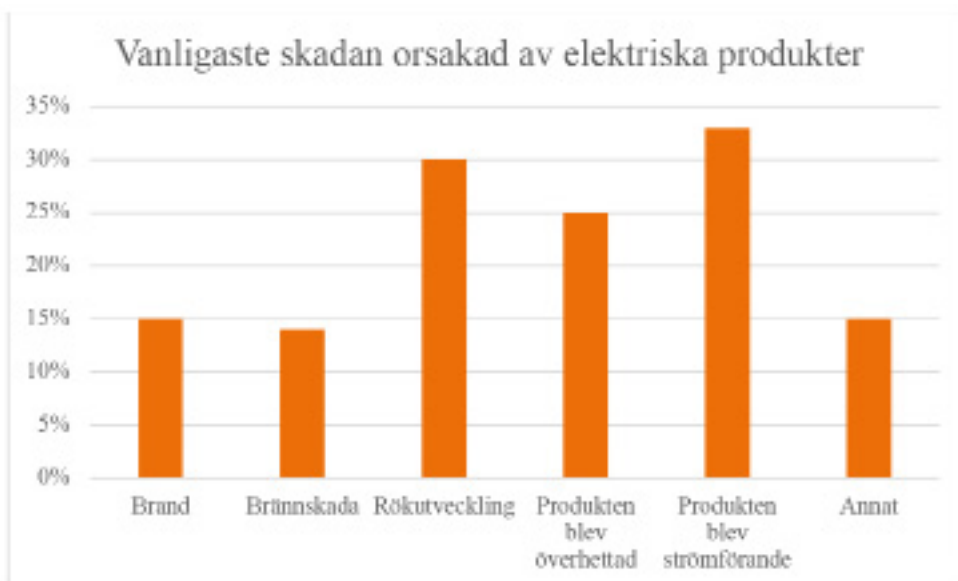
Elektriska produkter som säljs inom EU måste vara CE-märkta, vilket innebär att tillverkaren försäkrar att produkten är säker. Detta måste kontrolleras av alla i försäljningsledet. Tillverkaren är ytterst ansvarig men återförsäljare ska kontrollera att produkterna de säljer uppfyller kraven. Priset spelar i övrigt stor roll för vilken butik man väljer och ett flertal har svarat att utseende och prestanda är viktiga faktorer.

Skador där elektriska produkter varit orsaken

Fem procent av de svenska konsumenterna anger att de har råkat ut för en person- eller sakskada där en elektrisk produkt har varit orsaken.

De skador som är vanligast är att en produkt blivit strömförande eller att det uppstått rökutveckling. Det är också vanligt att produkter blir överhettade, men det är mindre vanligt att det uppstår brand eller brännskada. 15 procent har drabbats av en brandincident vilket räknat på befolkningen som helhet ger många brandincidenter.

De produkter som främst orsakar skador är hemelektronik och hushållsprodukter, Installationsprodukter (till exempel vägguttag och strömbrytare) står också för en stor del av skadorna medan belysning står för minst antal skador. Jämfört med inkomna produkthanmälningar till Elsäkerhetsverket 2019 där många anmälningar avser just belysning och få avser hushållsprodukter är resultatet svårtolkat.

Figur 8: Fördelning över vilka skador som elektriska produkter orsakar, maj 2020.

Figur 9: Andel skador orsakade av viss typ av produktkategori, maj 2020.

När det gäller hemelektronik syns detta i Elsäkerhetsverkets produktanmälningar där den största delen avser just hemelektronik.

Majoriteten av de produkter som orsakade en skada eller olycka var inköpta i Sverige. Ingen har uppgett att produkter köpta direkt utanför EU har orsakat skada. Det finns idag andra undersökningar och skadefall som visar att produkter köpta utanför EU ändå bör anses utgöra en risk. Flera produkttester visar att dessa produkter i många fall inte uppfyller gällande produktkrav och är farliga att använda.

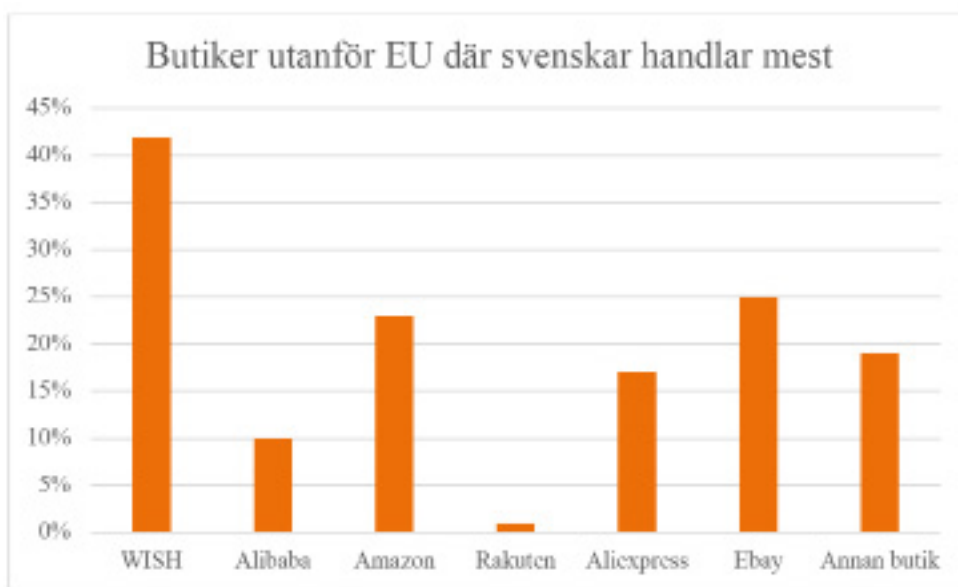
Endast en tredjedel av de som råkat ut för en skada fick hjälp av företaget som sålt produkten. Detta är problematiskt då alla i aktörskedjan från tillverkare till återförsäljare har ett ansvar för de produkterna de säljer.

Inköp av elektriska produkter från onlinebutiker utanför EU

Ungefär elva procent av landets konsumenter har någon gång köpt en elektrisk produkt från en webbutik utanför EU och främsta anledningen är priset. Sex av tio har svarat att priset är avgörande vid valet att handla från onlinebutiker utanför EU. Många har även angett att produkten inte fanns någon annanstans och därför valde de att handla utanför EU.

Hemelektronik står för majoriteten av de elektriska produkter som är inhandlade utanför EU och de flesta väljer att handla från Wish. Inom projektet har Elsäkerhetsverket tillsammans med Länsförsäkringar köpt in och testat produkter från Wish, Aliexpress och Ebay och tyvärr visar testerna att 26 av 28 produkter inte klarar kraven. Totalt hittades 154 brister och flest anmärkningar hittades på produkterna från Wish. Elsäkerhetsverket har tidigare testat USB-laddare från Wish där ingen av laddarna klarade kraven och alla visade sig vara farliga att använda.

Figur 10: Fördelning av vilka butiker/ marknadsplatser utanför EU där svenska konsumenter handlar mest, maj 2020.

Majoriteten av svenska konsumenter väljer att inte handla från butiker utanför EU. Främsta argumentet till detta är att man inte litar på butiken och att produkterna inte anses vara säkra eller hålla den kvalitet som efterfrågas.

Figur 11: Fördelning av anledningar till att svenska konsumenter inte väljer att handla från marknadsplatser utanför EU, maj 2020.

Många har även svarat att de väljer att handla inom Sverige och lokalt av solidaritet med svenska handlare. Hållbarhet och miljöaspekter nämns ofta där frakten av produkterna anses onödig och därför väljer man bort att handla ifrån butiker utanför EU. Det finns även en osäkerhet kring garantier och vad som gäller vid en eventuell reklamation. Detta återspeglar att konsumenter värdesätter tillit till butiken vid köp av elektriska produkter.

5. ANTAL OLYCKOR

Tillgänglig statistik

Mörkertalet för de elolyckor som drabbar personer på fritiden är stort. För denna grupp finns ingen skyldighet att anmäla elolyckor och därför kommer ett fåtal av dessa till Elsäkerhetsverkets kännedom. Enligt rapporten Elolyckor 2019 har 48 personer under perioden 2000–2019 förolyckats på fritiden. Av dessa var 15 händelser i hushåll och bostäder. Statistiken visar också att cirka 280 barn årligen uppsöker en akutmottagning på grund av elolycka. Ungefär 100 av dessa olyckor avser barn som skadats på grund av felaktiga vägguttag.¹²

Enligt rapporten Elsäkerhet i bostäder från 2019 sker cirka 1800 elrelaterade bränder varje år där 1260 av dessa avser felaktig användning av elprodukter. 280 av dessa bränder avser elfel i elprodukter och varje år skadas ungefär 800 personer i bostäder så allvarligt att de måste uppsöka akutvård. Av de bränder där orsaken bedöms vara elfel är det vanligast att tvättmaskiner, torktumlare och kyl/frys är orsaken. Lamparmaturer och batteriladdare står för cirka sju procent av alla utryckningar till bränder. Detta är grundat på statistik från räddningstjänstens utryckningar under perioden 2005–2015.¹³

Ungefär 32 procent av de produktanmälningar som inkom till Elsäkerhetsverket under 2019 avsåg brand, rökutveckling eller att en produkt blivit strömförande. Det är inte givet att varje anmälan har orsakat en person eller egendomsskada men vi kan se i några av de anmälningar som avser USB-laddare att det skett en personskada då laddaren blivit strömförande. De produktkategorier som står för flest antal anmälningar är hemelektronik och belysning och USB-laddare står för cirka 33 procent av anmälningarna inom hemelektronik. Inom produktkategorin belysning står armaturer och ljusslingor för cirka 76 procent av anmälningarna.

Enligt den Sifo-undersökning som tidigare nämnts anger fem procent av svenska konsumenter att de råkat ut för en skada där en elektrisk produkt är orsaken. Undersökningen säger inget om hur allvarliga skadorna som uppstått är, men resultatet tyder på att konsumenter råkar ut för skador där elektriska produkter är orsaken. Detta visar även på att få produkter som orsakar skada faktiskt anmäls till Elsäkerhetsverket. Av de produkter som orsakat skada anges ingen vara köpt utanför EU.

---

¹² Elsäkerhetsverkets rapport, Elolyckor 2019

¹³ Elsäkerhetsverkets rapport, Elsäkerhet i bostäder

Vi kan idag inte med säkerhet säga hur många skador som sker där produkt köpt utanför EU varit orsaken. Men då många tester visar på bristande säkerhet i produkter köpta direkt från marknadsplatser utanför EU bör risken att råka ut för olycksfall vara hög.

Nio procent har svarat att de inte vet eller minns om produkten som orsakat skadan är inköpt i Sverige, EU eller utanför EU. Det är inte alltid enkelt att som konsument veta var säljaren är etablerad eftersom många marknadsplatser erbjuder information på svenska oavsett var säljaren i fråga är etablerad.

Felaktigt konstruerade produkter likt de i våra produkttester ökar risken för att användaren kan komma åt spänningsfarliga delar och därmed råka ut för en olycka. Tillverkaren är alltid ytterst ansvarig för att en elektrisk produkt ska vara säker och uppfylla kraven och som konsument har man rätt att förvänta sig att produkter är säkra under normal och rimligen förutsebar användning. Därför är det viktigt att de ekonomiska aktörerna uppfyller sina skyldigheter och förser produkterna de säljer med säkerhetsinformation och anvisningar. Det är viktigt att sådan information medföljer, då det ställs krav på användaren att underhålla produkten för att undvika skador. Användaren ska exempelvis se till att kablar inte böjs eller kläms och att produkter avsedda för inomhusbruk inte används utomhus.

Våra produkttester visar dock att säkerhets- och bruksanvisningar ofta inte medföljer produkter från länder utanför EU. Användaren får därför inte all relevant information om hur man säkert använder produkten.

Insamling av vittnesmål

Utöver att sprida information om de risker privatimporten för med sig har projektet uppmanat konsumenter att lämna vittnesmål om olyckor och incidenter som redan inträffat till följd av privatimporterade produkter. Det visade sig vara en svår uppgift. I skrivande stund, november 2020, har projektet samlat in 14 vittnesmål, betydligt färre än planerat. Vår förhoppning om att via vittnesmålen öka insikten i vad som händer med elprodukter efter att de har privatimporterats har därför inte infriats.

Anledningarna till det låga antalet insamlade vittnesmål kan vara många. Det är möjligt att den pågående pandemin påverkat benägenheten att engagera sig i frågan, att vi inte lyckats nå rätt personer eller att de drabbade inte vågar erkänna ett dåligt köp. Det är dessutom möjligt att produkterna i själva verket inte har orsakat särskilt många olyckor och incidenter. Vi kommer i denna rapport inte att spekulera vidare i orsakerna, men konstaterar att det med tanke på Elsäkerhetsverkets senaste produkttest – liksom granskningar gjorda av andra myndigheter och organisationer – är högst sannolikt att produkterna orsakar olyckor och incidenter som aldrig rapporteras in.

Sveriges Konsumenter kommer tillsammans med Elsäkerhetsverket att utvärdera hur vi på andra sätt kan generera både större mängder och mer granulära data avseende olyckor i hemmet orsakade av elprodukter.

6. NUVARANDE LAGSTIFTNING

Produktsäkerhetsregler och tillsyn

EU:s allmänna produktsäkerhetsdirektiv är en av grundbultarna för den inre marknaden. Direktivet innehåller tydliga skyldigheter för både tillverkare och distributörer att tillse produkters säkerhet.¹⁴ Tillverkare ska endast släppa ut säkra produkter på marknaden och lämna information som hjälper konsumenter att bedöma vilka risker som produktens användning kan medföra. Även distributörer ska bidra till att säkerhetskraven följs genom att inte leverera produkter som de misstänker inte överensstämmer med kraven. Som distributörer räknas hela leverantörsledet inklusive återförsäljare.

Vid sidan av det allmänna produktsäkerhetsdirektivet finns också produktspecifik lagstiftning med mer detaljerade säkerhetskrav. Sådana direktiv finns för bland annat elektriska produkter, leksaker och kosmetika.

Medlemsstaternas tillsynsmyndigheter ansvarar för att lagstiftningen på sina respektive områden efterlevs. De har därför befogenhet att utöva marknadskontroll genom att till exempel besöka återförsäljare, kontrollera produkters säkerhet och märkning samt genom att agera på klagomål från allmänheten. Marknadskontroll regleras i nuvarande marknadskontrollförordning.¹⁵

Definitionen av ekonomiska aktörer i marknadskontrollförordningen avser tillverkare, importör och distributör inom unionen. Förordningen definierar inte en marknadsplats som ekonomisk aktör. Denna förordning innehåller en ram för marknadskontrollen av produkter för att säkerställa att dessa produkter uppfyller krav som tillgodoser en hög skyddsnivå för allmänna intressen som hälsa och säkerhet.

Elektriska produkter som säljs inom EU omfattas av lågspänningsdirektivet. Syftet med direktivet är att se till att elektrisk utrustning som tillhandahålls på marknaden uppfyller krav som tillgodoser en hög skyddsnivå avseende människors och husdjurs hälsa och säkerhet samt avseende egendom.

Produkter ska även överensstämma med kraven i direktivet för elektromagnetisk kompatibilitet, även förkortat EMC. Det innebär att elektriska produkter ska fungera tillsammans och en produkt ska inte själv störas eller störa annan utrustning. I dessa direktiv återfinns vilka skyldigheter de ekonomiska aktörerna ska uppfylla och krav på att elektriska produkter som säljs inom EU ska vara CE-märkta och har genomgått bedömning av överensstämmelse.

---

¹⁴ EU:s allmänna produktsäkerhetsdirektiv (2001/95/EG), i Sverige genomförd som Produktsäkerhetslag (2004:451).

¹⁵ EU:s direktiv 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll

Privatimport

Den europeiska produktsäkerhetslagstiftningen och dess krav på tillverkare och distributörer gäller så länge dessa är etablerade (eller har en representant) inom EU/EES.¹⁶ Om en konsument köper en produkt från en tillverkare eller distributör etablerad utanför EU, åtar sig konsumenten därför de skyldigheter som tillverkaren, importören eller distributören vanligtvis har. Det vill säga att konsumenten i och med importen tar ansvar för att produkten är säker.

Konsumenter besitter sällan den expertis som krävs för att fastställa om till exempel en USB-laddare är säker att använda och situationen beskrivs därför enklare som att ingen överhuvudtaget tar ansvar för produktens säkerhet. Marknadskontrollmyndigheter riktar inte heller tillsyn mot konsumenter, däremot ställs det krav på användning av elektriska produkter enligt 17–18§§ i elsäkerhetslagen.¹⁷ Enligt denna lag ska den som innehar en elektrisk produkt se till att den underhålls på ett godtagbart sätt och att den elektriska utrustningen är säker att använda.

E-handelsdirektivet

Tillverkare, distributörer och importörer är alltså ansvariga för att produkter är säkra att använda och för att konsumenter får tillräcklig information om användning och risker. Marknadsplatser undslipper däremot nästan allt ansvar för produkterna de förmedlar. Skälen till detta står att finna i e-handelsdirektivet.¹⁸

E-handelsdirektivet – vid det här laget 20 år gammalt – togs fram i syfte att ”säkerställa den fria rörligheten för informationssamhällets tjänster¹⁹ mellan medlemsstaterna”.²⁰ Direktivet har tjänat den inre marknaden och konsumenter väl då det bland annat lagstadgat rätten att digitalt erbjuda tjänster tvärs över EU:s medlemsstater, fastställt informationskrav ämnade att skydda användare samt förordat samarbete mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. För närvarande gäller e-handelsdirektivet endast aktörer etablerade inom EU.²¹

I e-handelsdirektivet regleras vilket ansvar digitala mellanhänder (till exempel webbsidor) kan avkrävas för det innehåll som de lagrar.²² Artikel 14 anger att tjänsteleverantörer inte ska hållas ansvariga för den information som lagras på begäran av en tjänstemottagare under förutsättningarna att 1) leverantören inte hade kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet eller 2) så snart leverantören fått sådan kännedom agerat utan dröjsmål för att avlägsna det olagliga innehållet.

---

¹⁶ Detta förutsatt att ett företag inte aktivt marknadsför sina produkter mot EU-konsumenter.

¹⁷ Elsäkerhetslagen 2016:732

¹⁸ EU:s direktiv om elektronisk handel (2000/31/EG).

¹⁹ I Regeringens proposition 2001/02:150 förstods termen som: ”Med informationssamhällets tjänster avses – förenklat uttryckt – varje aktivitet som sker online, med någon ekonomisk innebörd.”

²⁰ Ibid, artikel 1.

²¹ Aktörer som Wish, Amazon och Ebay har redan regionala säten inom EU och lyder därför under direktivet.

²² Ibid, avsnitt 4: Tjänstelevererande mellanhänders ansvar.

I direktivets artikel 15 fastställs vidare att medlemsstater inte får tvinga tjänsteleverantörerna att övervaka den information som lagras eller överförs och inte heller införa någon allmän skyldighet att aktivt efterforska aktiviteter som kan tyda på olaglig verksamhet.

Eftersom en marknadsplats varken räknas som tillverkare, distributör eller importör utan en tjänsteleverantör som lagrar och överför information åt sina tredjepartssäljare kan den söka skydd i e-handelsdirektivets artikel 14 och 15. Amazon, Wish, Ebay, Aliexpress och övriga plattformar kan alltså inte tvingas att på förhand kontrollera produkters regelefterlevnad.

Konsekvensen blir att tillsynsmyndigheter och konsumentorganisationer tvingas in i en katt-och-råtta-lek där farliga produkter anmäls och plockas ner från marknadsplatserna, för att sedan dyka upp igen en kort tid därefter.

Avslutningsvis bör det påpekas att dessa regler appliceras på all information som webbsidor och digitala tjänster lagrar och överför åt andra. Det kan handla om exempelvis inlägg på sociala medier och annonser på plattformar för begagnade produkter. I vissa avseenden är direktivet därför en viktig del både i skyddet av yttrandefriheten och främjandet av en cirkulär ekonomi.

7. KOMMANDE LAGSTIFTNING

Omnibusdirektivet 2019/2161

Det så kallade Omnibusdirektivet²³ antogs 2019 och måste genomföras i Sverige senast 28 november 2021. Direktivet inför bland annat höga sanktionsbelopp för överträdelser av lagen om avtalsvillkor och marknadsföringslagen. Marknadsplatser blir i och med direktivet också skyldiga att tydligt informera om vilket ansvar säljaren respektive plattformen bär för ett givet köpeavtal. Att plattformen inte bär något ansvar för produkterna som förmedlas blir med andra ord tydligare för konsumenterna.

Marknadskontrollförordningen 2019/1020

Den nya marknadskontrollförordningen²⁴ antogs 2019 och ska börja tillämpas i Sverige senast 16 juli 2021. Förordningen innehåller flera ändringar tänkta att förbättra marknadskontrollmyndigheternas möjligheter att utöva tillsyn gällande marknadsplatser och produkter som säljs online. Produkter som inte faller under sektorsspecifik lagstiftning täcks dock inte.

²³ EU:s direktiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L2161&from=EN>

²⁴ EU:s förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1020>

Definitionen av ekonomisk aktör breddas i förordningen till att inkludera leverantörer av distributionstjänster.²⁵ Det innebär att de lagerlokaler med tillhörande tjänster som marknadsplatser anlitar inom EU för att ta emot och skicka vidare produkter från tredjepartssäljare underställs samma skyldigheter som andra ekonomiska aktörer. Skyldigheterna innefattar bland annat att kontrollera produkters tekniska dokumentation och märkning samt en skyldighet att nära samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna.

Förordningen tar även upp att produkter som säljs online ska anses ha tillhandahållits på marknaden om försäljningserbjudandet är riktat till slutanvändare i unionen. Bedömning får göras från fall till fall och det räcker inte med att marknadsplatsen där produkterna säljs finns tillgänglig i en medlemsstat utan fler aspekter måste tas in, till exempel språk, frakt och betalning.

Om en tillverkare utanför EU tillhandahåller en produkt på inre marknaden kommer denne ha en möjlighet att utse en representant inom unionen, vilken då räknas som en ekonomisk aktör. Huruvida en enskild säljare på exempelvis Wish eller Amazon kan tvingas utse en sådan representant är inte helt tydligt. Men eftersom både Amazon och Wish marknadsför sina marknadsplatser mot Sverige samt visar priser i svenska kronor skulle en möjlig bedömning vara att tillverkarna faktiskt riktar försäljningserbjudandet till unionen.

Digital Services Act

Till följd av den fragmenterande utvecklingen inom nationell lagstiftning och tolkningar av senare rättsfall²⁶ har EU-kommissionen presenterat planer på att modernisera bland annat e-handelsdirektivet genom lagstiftningspaketet Digital Services Act (DSA).²⁷

I en officiell kommuniké från februari 2020 förkunnade EU-kommissionen att det är ”viktigt att de regler som är tillämpliga på digitala tjänster inom EU förstärks och moderniseras så att de nätbaserade marknadsplatsernas roller och ansvarsområden förtydligas. Försäljning av olagliga, farliga eller förfälskade varor och spridning av olagligt innehåll måste hanteras lika effektivt som offline”.²⁸

Exakt vad EU-kommissionen den 2 december 2020 kommer att lägga fram som förslag är inte känt, men Europaparlamentets IMCO-utskott²⁹ har i en icke-bindande resolution förordat att införa specifika regler för e-handelsplattformar.³⁰ Reglerna inkluderar bland annat krav på slumpmässiga varukontroller, krav på att plattformar återkallar farliga produkter samt en explicit skyldighet att plocka ner farliga produkter senast två dagar efter att plattformen informerats. IMCO-utskottet anser också att lagstiftningspaketet

---

²⁵ Enligt förordningen definieras en leverantör av distributionstjänster som: ”en fysisk eller juridisk person som i samband med kommersiell verksamhet erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och avsändning, utan att ha äganderätt till de varor som berörs, undantaget posttjänster...”

²⁶ För en sammanfattning av nationella tolkningar och relevanta rättsfall, se s.18–21 samt s. 30–31 i de Streele, A, Husovec, M, The e-commerce Directive as the cornerstone of the Internal Market, Study for the committee on Internal Market and Consumer Protection, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament.

definitions­mässigt bör särskilja plattformar som erbjuder innehåll i form av text, video och musik från marknadsplatser som erbjuder varor till försäljning.

I nästa kapitel lämnar projektet sina rekommendationer för vilka krav som bör ställas på marknadsplatser och hur marknads­kontroll­myndigheternas möjligheter att utföra tillsyn kan förbättras.

8. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Nedslående testresultat

Produkttesterna som redovisats i tidigare avsnitt visar att det finns risker med att köpa elektriska produkter från handelsplatser utanför EU. Detta har konstaterats även i tidigare produkttester. Enligt gällande lagstiftning ligger ansvaret för att produkterna är säkra på de ekonomiska aktörerna. Men för marknadsplatser online finns inget definierat ansvar och säljarna befinner sig i många fall utanför EU.

Under 2019 beslutade Elsäkerhetsverket om försäljningsförbud på ungefär varannan produkt som köptes in och testades. Varje år stoppar dessutom Tullverket många produkter som inte uppfyller kraven, produkter som importerats av svenska företag. Den stora skillnaden är att marknads­kontrollerande myndigheter kan utöva tillsyn mot företag som säljer, importerar och tillverkar produkter som säljs inom EU. När privatpersoner importerar direkt från företag utifrån finns däremot inte den möjligheten. Oavsett var de handlar, bör konsumenter med andra ord vara försiktig och kontrollera produkten och företaget som säljer.

Det finns idag en överenskommelse mellan EU och några av de stora marknadsplatserna, Product Safety Pledge. Där åtar sig marknadsplatserna att arbeta med produktsäkerhet. Men överenskommelsen är inte bindande och myndigheterna saknar rätten att rikta beslut mot dessa aktörer. Man ska även vara klar över att det även inom EU säljs produkter som inte uppfyller kraven.

Olycksdata fortsatt en utmaning

Sifo-undersökningen visar att elektriska produkter orsakar skador, men också att många av dessa produkter är inköpta i Sverige eller inom EU. Detta innebär att myndigheterna måste fortsätta testa produkter och arbeta för att företagen som säljer produkter av bristande kvalitet tar sitt ansvar och känner till regelverket.

---

²⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>

²⁸ Att forma EU:s digitala framtid, s. 11.

²⁹ Utskottet för den inre marknaden och konsumentskydd (IMCO) ansvarar för att se över lagstiftning och granska EU-regler gällande den inre marknaden (inklusive den digitala) samt tull- och konsumentskyddsfrågor.

³⁰ European Parliament resolution of 20 October 2020 with recommendations to the Commission on the Digital Services Act: Improving the functioning of the Single Market (2020/2018(INL)).

Vi har varit inne på att mörkertalet gällande olyckor är stort. I Sifo-undersökningen ser vi till exempel att antalet olyckor där elektriska produkter anses vara orsaken är högre än vad som faktiskt rapporteras in till Elsäkerhetsverket. För att få en bättre överblick gällande farliga produkter, skador och vilka olyckor som sker behövs en bättre tillgång till data.

Ett första steg är att vi behöver ta reda på vilken data som redan finns tillgänglig och bli bättre på att hantera och använda den. Nästa steg kan vara att myndigheterna samarbetar närmare med varandra och med andra organisationer. Genom att dela mer data skapas en bättre överblick och tydligare samsyn.

Nya affärsmodeller

E-handeln är global, såväl som regional och nationell. Produkter som köps via e-handel på nationell nivå ska möta samma säkerhetskrav som de som säljs i en fysisk butik. Detsamma gäller produkter som säljs online och över gränser inom EU. Dessa marknader är reglerade och marknadskontrollerande myndigheter kan ta beslut om försäljningsförbud.

De senaste årens utveckling av nya affärsmodeller är en stor utmaning. Sedan länge finns exempelvis marknadsplatser som Wish, Ebay och Amazon, där tredjeparter kan sälja sina produkter. Men marknadsplatser är ännu inte definierade som ekonomiska aktörer och slipper därför ta ansvar för de produkter som säljs via deras kanaler.

Privatimporten

Privatpersoner som handlar direkt från företag utanför EU är också en del av e-handeln, men med den skillnaden att ingen aktör inom EU tar ansvar för att produkten är säker. Det innebär att myndigheterna inte har lagstöd att ingripa mot vare sig tillverkaren, försäljaren eller marknadsplatsen som förmedlat produkten.

Som konsument är det inte lätt att veta varifrån och av vem man faktiskt köper produkten. Dessutom skapas problem vad gäller spårbarhet och eventuell produktkontroll. Det måste finnas en tydlighet i vem som är ansvarig för produkten och marknadskontrollmyndigheter behöver få konkreta möjligheter att utöva tillsyn mot dessa aktörer på samma sätt som mot aktörer inom EU.

Mer samarbete behövs

Även om lagstödet saknas kan vi idag på olika sätt arbeta för att upprätthålla och kontrollera att reglerna för produktsäkerhet efterlevs. Myndigheter, organisationer, företag och privatpersoner kan ta ansvar på olika sätt.

Myndigheter måste fortsätta kontrollera produkter och jobba för att företagen tar ansvar för de produkter de säljer. Det krävs fortsatt kontroll av marknadsplatser och produkter som säljs direkt från marknadsplatser utanför EU. Även om kontrollen inte kan leda till försäljningsförbud av en produkt så ger det information om brister i såväl produkterna i sig som inom försäljningsleden.

Genom myndigheters samarbete med organisationer och företag kan informationen om riskerna nå ut bredare bland konsumenterna. Det kan också bidra till att svenska företag som importerar produkter får ökad kännedom om såväl risker som regelverk.

Konsumenters möjlighet att påverka

Konsumenter kan bidra till bättre produktsäkerhet genom att ställa tydliga krav på att elprodukter ska vara säkra att använda. På så sätt tvingas de som säljer produkterna att ta större ansvar.

Sifo-undersökningen visar att konsumenter redan idag efterfrågar och ställer krav på säkra elprodukter. Utmaningen består i att hitta lösningar på hur konsumenter ska kunna kontrollera att produkterna de köper faktiskt är säkra.

Konsumenter kan bidra också genom att anmäla produkter som har brister till myndigheterna. Fler anmälningar skulle ge en bättre bild av vilka skador som faktiskt inträffar, vilka produkter som bör kontrolleras och vilka företag som brister i sitt ansvar. Det skulle på sikt leda till att fler produkter försvinner från marknaden, men också att kunskapen om regelverket ökar ute på företagen.

Tekniska hjälpmedel

Digitalisering och nya marknader kan skapa verktyg och lösningar som kan göra det lättare för företag, marknadsplatser och myndigheter att identifiera produkter som inte uppfyller kraven och få bort dessa från marknaden. Tekniska hjälpmedel bör dock ses som ett komplement till den mer övergripande frågan om vilket ansvar olika aktörer på marknaden bör avkrävas.

Om kommande lagstiftning

Det nuvarande regelverket som omfattar produkter, handel och marknads kontroll är komplext. Samtidigt utvecklas nya marknader och affärsmodeller snabbt. Rådande lagstiftning är gammal, men nu pågår uppdateringar på flera områden, som ska öka möjligheterna att kontrollera produkter och stärka konsumentskyddet.

I uttalanden om Digital Service Act (DSA) har EU-kommissionen signalerat att ansvarsfrågan gällande marknadsplatser är viktig. Att handel online ska vara lika säker som offline är en ambitiös målsättning som förutsätter starka regler och incitament för marknadsplatser att dra sitt strå till stacken.

Även om de frivilliga åtagandena i Product Safety Pledge förs in i lagstiftningen löser det inte problemet med att farliga produkter snabbt är tillbaka på plattformarna efter att de plockats bort.

Sveriges Konsumenter vill att marknadsplatserna avkrävs ett mer långtgående ansvar. E-handelsdirektivet bör kompletteras med ett särskilt avsnitt tillägnat de skyldigheter

marknadsplatserna ska uppfylla och tillämpningsområdet utökas till att gälla alla aktörer som riktar sig mot den inre marknaden. Detta ligger i linje med den europeiska konsumentorganisationen BEUC:s förslag, som Sveriges Konsumenter varit delaktigt i.

Ett led i detta bör vara att plattformarna inför robusta kontroller av sina tredjepartssäljare. Om en säljare till exempel inte kan visa trovärdig dokumentation gällande identitet eller produkternas EU-försäkran om överensstämmelse bör den inte släppas in på marknadsplatsen.

Den nya marknadskontrollförordningens möjlighet för tillverkare från tredjeländan att utnämna en juridisk representant inom EU är också något som marknadsplatserna bör kräva av sina tredjepartssäljare.

I de fall då marknadsplatsen har övervägande inflytande eller kontroll över sina säljare bör den underställas samma krav som en distributör. Marknadsplatsen kan då ställas till svars för farliga produkter, vilket skulle stärka incitamenten för att utföra noggranna kontroller av säljare och produkter. Graden av ansvar som en specifik marknadsplats skulle åläggas kan kopplas till hur stort inflytande som plattformen har över sina säljare.

Likaledes bör frågan om marknadsplatsernas ansvar för produkters säkerhet adresseras i revideringen av produktsäkerhetsdirektivet och direktivet om skadeståndsansvar. Konsumenten har rätt till säkra produkter oavsett på vilket sätt de tillhandahålls, marknadsförs eller distribueras. Mot den bakgrunden bör marknadsplatser leva upp till livkvalitetsproduktsäkerhets- och produktansvarskrav som tillverkare, distributörer och handlare.

Projektets resultat

Projektets målsättning att öka konsumenters medvetenhet, skapa en bättre överblick av elolyckor och att genom dessa resultat verka för moderniserad lagstiftning har till stor del uppfyllts.

Data från Sifo-undersökningen har bidragit till en mer detaljerad bild av storleken på privatimportsmarknaden, en bättre uppskattning av antalet elolyckor och en djupare förståelse för vad som driver konsumenter till privatimport. De kommunikationsinsatser som genomförts har nått en vid publik i både sociala och traditionella medier. Det produkttest som utförts bekräftar med tydlighet att farliga produkter i privatimportsutbudet fortfarande är ett stort problem och resultaten kommer att användas i fortsatta dialoger med politiker och andra intressenter.

Det finns mycket arbete kvar att göra på området, men projektet har visat att ett nära samarbete mellan tillsynsmyndigheter och konsumentorganisationer är ett effektivt sätt att nå ut till fler med upplysningar om privatimportens många faror.

Rekommendationer

Elsäkerhetsverkets rekommendationer

- Fortsätta arbeta för att privatpersoner väljer att handla säkra produkter från företag inom EU och Sverige.
- Arbeta för att marknadsplatser som befinner sig innanför och utanför EU blir definierade som distributörer om de själva säljer, upplåter plats eller möjliggör försäljning av produkter till konsumenter inom EU.
- Fortsatt och utökad samverkan mellan myndigheter och organisationer i frågor som rör produktsäkerhet och e-handel.
- Öka konsumenters kunskap om vilka risker användning av elektriska produkter kan innebära och fortsatt granskning av produkter som kan importeras av privatpersoner direkt ifrån butiker utanför EU.

Sveriges Konsumenters rekommendationer

- Utöka e-handelsdirektivets tillämpningsområde till alla aktörer som riktar sig mot den inre marknaden.
- Inför som ett led i Digital Services Act ett särskilt avsnitt om marknadsplatsernas ansvarsskyldighet i e-handelsdirektivet. Marknadsplatserna bör:
  - Införa robusta kontroller av säljare och deras produkter.
  - Vara skyldiga att kontrollera att säljare från tredjeland har en juridisk representant inom unionen.
  - Underställas samma krav och skyldigheter som en distributör i de fall plattformen har övervägande inflytande eller kontroll över sina säljare.
- Adressera frågan om marknadsplatsers ansvar också i framtida ändringar av produktsäkerhetsdirektivet och direktivet om skadeståndsansvar.
- Uppmuntra fortsatt samverkan mellan konsumentorganisationer och tillsynsmyndigheter både nationellt och på EU-nivå inom ramen för den nya CPC-lagstiftningen.

Sveriges Konsumenter är en obunden, demokratiskt förankrad, ideell organisation som står på din sida. Vi kämpar för alla konsumenters självklara rätt till skydd, inflytande och möjlighet att göra medvetna och hållbara val.

Elsäkerhetsverket är en svensk tillsynsmyndighet vars uppdrag är att arbeta för hög elsäkerhet och för att elektriska utrustningar inte ska störa varandra. Visionen är trygg och störningsfri el. Elsäkerhetsverket hör till Infrastrukturdepartementet och förutom uppdraget som beskrivs i instruktionen får de även uppgifter genom regleringsbrev och andra beslut från regeringen.

This report is part of an activity which has received funding from the European Union's Consumer Programme (2014-2020)